

SÖYLEV GÜNÜMÜZE IŞIK TUTUYOR III

Mustafa Kemal Atatürk

Karadeniz kıyılarındaki bölgelerde de, bir Rum Pontus hükümeti kurulacağı korkusu vardı. Müslüman halkı Rumların boyunduruğu altında bırakmayıp yaşama haklarını ve varlıklarını koruma amacıyla, Trabzon'da da birtakım kişiler ayrıca bir dernek kurmuşlardı.

Merkezi İstanbul'da olan Trabzon ve Havalisi Ademi Merkezîyet Cemiyeti'nin siyasal ereği adından anlaşılmaktadır. Herhalde merkezden ayrılmak amacını güdüyor.

Kurulmaya başlanan bu örgütlerden başka, yurt içinde daha birtakım kuruluşlar ve girişimler de ortaya çıkmıştı. Özellikle Diyarbakır, Bitlis, Elazığ illerinde, İstanbul'dan yönetilen Kürt Teali Cemiyeti vardı. Bu derneğin amacı, yabancı devletlerin kanadı altında, bir Kürt hükümeti kurmaktır.

Konya ve dolaylarında, İstanbul'dan yönetilen Teali İslam Cemiyeti kurulmasına çalışılıyordu. Yurdun hemen her yanında İtilaf ve Hürriyet, Sulh ve Selamet Cemiyetleri de vardı.

İstanbul'da çeşitli amaçlarla gizli ve açık olmak üzere de birtakım parti ya da dernek adı altında kuruluşlar vardı.

İstanbul'da önemli sayılacak kuruluşlardan biri İngiliz Muhipleri Cemiyeti idi. Bu addan İngilizleri sevenlerin kurdukları bir dernek anlaşılmasın. Bence, bu derneği kuranlar, kendi varlıklarını ve çıkarlarını sevenler ve kendi varlıklarıyla çıkarlarının dokunulmazlık çaresini Lloyd George hükümeti aracılığı ile İngiliz desteğini sağlamakta arayanlardır. Bu mutsuzların, İngiltere Devletinin, bütünüyle, bir Osmanlı Devleti bırakmak ve korumak isteğinde olup olamayacağını bir kez düşünüp düşünmedikleri üzerinde durmak gerekir.

Bu derneğe girenlerin başında Osmanlı padişahı ve yeryüzü halifesi sanını taşıyan Vahdettin, Damat Ferit Paşa, Dahiliye Nazırı olan Ali Kemal, Adil ve Mehmet Ali Beyler ve Sait Molla bulunuyordu. Dernekte İngiliz ulusundan kimi serüvenciler de vardı. Örneğin; Rahip Frew gibi. Yapılan işlerden ve işlemlerden anlaşıldığına göre, derneğin başkanı Rahip Frew idi.

Bu derneğin iki görünüşü ve niteliği vardı. Biri dış görünüşü ve uygarca girişimlerle İngiliz desteğini istemeğe ve sağlamağa yönelen niteliği idi. Ötekisi, gizli yönü idi. Asıl çalışma bu yöndeydi. Yurt içinde örgütler kurarak ayaklanma ve başkaldırmalara yol açmak, ulusal bilinci işlemez kılmak, yabancı devletlerin işe karışmalarını kolaylaştırmak gibi haince girişimler derneğin bu gizli kolunca yürütölmekteydi. Sait Molla'nın derneğin açık girişimlerinde olduğı gibi, gizli işlerinde de ondan daha çok rol oynadığı görölecektir. Bu dernek için söylediklerim, sırası geldikçe yapacağım açıklamalar ve gerektiğinde göstereceğim belgelerle daha iyi anlaşılacaktır.

İstanbul'daki ileri gelen kadın erkek birtakım kişiler de, gerçek kurtuluşu Amerika'nın güdümünü istemek ve sağlamakta görüyorlardı. Bu kanıda olanlar, düşüncelerinde çok direndiler; tam uygun işin, kendi görüşlerinin desteklenmesi olduğunu tanıtlamaya çok çalıştılar. Bu konuda da, sırası gelince bazı açıklamalar yapacağım.

Kaynakça

Atatürk, G. Mustafa Kemal, Söylev, Örgün Yay., İstanbul, 1980